

„Ľudia, podľa ktorých som stelesnené
zlo, nechápu rozdiel medzi brutalitou
a zlom. Brutalita nie je nevyhnutne
zlom. Brutalita môže byť myslená
dobro.“

Jeden z nás

absynt
prekliati/reportéri

Príbeh o Nórsku

Åsne Seierstad

absynt

Åsne
Seierstad
Jeden z nás
Príbeh
o Nórsku

Prekliati reportéri
Absynt 2016

Obsah

Prvá časť

- 17 Nový život (1979)
- 29 Lúč svetla
- 33 Meniaca sa krajina
- 39 Dieťa zoSilkestrá
- 51 Ocikané schody
- 59 Al Anfál
- 63 Naše deti
- 69 Mladé sny
- 93 Do Damasku
- 101 Žiadosť ochranu
- 107 Miesto nazozname
- 133 High quality fake diplomas!!
- 149 Vyber si svet
- 159 Traja kamaráti
- 181 Spisy
- 197 Kniha
- 205 Chcem žiť ako ty
- 215 Snikým sa nekomarátte, až kým tam nebudete!
- 225 Patrioti atyrani
- 245 Viac než oblečenie
- 251 Prezidentov prejav
- 259 Jed
- 271 Zápisník chemika
- 291 To najviac
- 299 Letná horúčka

- 305 Lúbim ťa
313 Piatok
389 Keď je po všetkom
423 Má vaše dieťa nejaké poznávacie znamenie?
443 Ale nikdy naivita

Druhá časť

- 461 Narcis na scéne
487 Monológ
497 Podstata veci
507 Vôľa žiť
515 Psychoseminár
529 Rozsudok

Tretia časť

- 533 Hory
539 Utkané nebo
549 Trest
565 Ako vznikala táto kniha

- 575 Zoznam literatúry

Copyright © 2013, Åsne Seierstad, All rights reserved.
Znórskeho originálu En av oss : En fortelling om Norge
Preklad: Miroslav Zumrík
Redakcia textu: Karin Benecová
Jazyková úprava textu: Marta Blašková Maňáková
Dizajn, návrh obálky asadzba: Pavlína Morháčová

Vydavateľstvo Absynt, 2016
www.absynt.sk

ISBN 978-80-89845-30-9

Bežala.

Hore svahom, ktorý pokrýval mach. Gumovými čižmami sa zabárala do vlhkej zeme. Lesná pôda pod ňou čvachtala.

Videla to.

Videla, ako vystrelil ajeden chlapec spadol na zem.

„My dnes nezomrieme, baby,“ povedala pred chvíľou dvom dievčatám, ktoré stáli vedľa nej. „My dnes nezomrieme.“

Výstrely sa ozývali vrýchlom slede. Pauza. Nová séria výstreliv.

Už bola na Chodníku zamilovaných. Okolo nej utekali ďalší apokúšali sa ukryť.

Za ňou sa nakláňal zhrdzavený plot, ktorý lemoval chodník. Na druhej strane pletiva sa do jazera Tyrifjorden zvažovali prudké útesy. Na okraji strminy sa prichytilo zopár konvaliniek. Akoby vyrastali priamo zo skaly. Konvalinky už odkvitli avlistoch sa im nahromadila dažďová voda, ktorá kvapkala na kamene.

Zo vzduchu vyzeral ostrov zelený. Koruny vysokých borovic sa vplietali do seba. Koblehe sa dvíhali aj útle listnaté stromy stenkými vetvičkami.

Tu dole, na zemi, bol les riedky.

Niekde však rástla tráva taká vysoká, že sa vnej človek mohol ukryť. Zo strminy vytrčali skalné police ako štíty, pod ktoré sa dalo zaliezť.

Výstrely zneli ostrejšie.

Kto to strieľa? Koľko ich je?

Plazila sa sem atam po Chodníku zamilovaných. Bolo ich tu veľa. Na útek bolo neskoro.

„Musíme si ľahnúť na zem apredstierať, že sme mŕtvi,“ navrhol jeden chlapec. „Skrúťte sa donejakej zvláštnej polohy!“

Ľahla si na brucho atvár pootočila do strany. Vedľa nej si ľahol chlapec ajednou rukou ju objal okolo pása.

Bolo ich tu jedenásť.

Všetci urobili, ako im chlapec navrhol.

Ak by povedal: „Utekajte!“, možno by sa rozutekali. On ale povedal: „Ľahnite si!“. Tisli sa ksebe. Hlavami boli otočení klesu atmavým kmeňom, nohami sa opierali oplot. Niektorí sa ksebe tisli viac, zopár kamarátov si ľahlo jeden cez druhého. Dve najlepšie kamarátky sa držali za ruky.

„Zvládneme to,“ povedal jeden zjedenástich.

Najhoršia prietrž mračien poľavila, kvapky im však neustále stekali za golier apo spotených čelách.

Pokúšali sa dýchať čo najmenej anajtichšie.

Na útese akoby omylom rástol malinový krík. Svetloružové, takmer biele divoké ruže sa natískali kplotu.

Vtom začuli blížiace sa kroky.

Kráčal pokojne. Čižmy sa mu hlboko zabárali, dlávilil išajníky, zvončeky, ďatelinu, ľadence. Zapraskali suché vetvičky.

Mal bledú, zmáčanú pokožku ajasné oči. Začínajúcu plešinu mu prekrývala tenká vrstva vlasov začesaných dozadu. Vkrvi mu koloval kofeín, efedrín aaspirín.

Doteraz na ostrove zabil dvadsaťdva ľudí.

Po prvom výstrele už išlo všetko ľahko. Prvý výstrel bol najťažší. Zdalo sa mu, že to nedokáže. Teraz uvoľnene kráčal spištolou vruke.

Zastal na malej vyvýšenine, za ktorou sa ukrývali jedenašti. Pokojne sa na nich pozrel aopýtal sa: „Kde je, dopekla?“

Nahlas azreteľne.

Nikto neodpovedal, ani sa nepohol.

Chlapcova ruka na drieku ju ťažila. Oblečenú mala červenú jachtársku bundu, chlapec bol vpruhovaných krátkych nohaviciach atričku. Jej hnedá pokožka kontrastovala s jeho svetlou.

Muž na vyvýšenine začal sprava.

Prvá strela smerovala do hlavy chlapca na kraji.

Potom zamieril na jej zátylok. Zvlnené gaštanové vlasy sa jej leskli od dažďa. Guľka prenikla do mozgu. Muž vystrelil znova. Tentoraz do temena. Aj táto guľka zasiahla mozog, pokračovala cez krk do hrudného koša azastala pri srdci. Začala sa rinúť krv. Stekala okolo mladého tela akvapkala na kamene, rozlievala sa po ihličí azbierala sa do mláčok.

Oniekoľko sekúnd neskôr trafila ďalšia strela chlapca, ktorý ju objímal. Guľka skončila vzátylku. Pri dotyku s pokožkou, tkanivom akostami sa roztrieštla. Jej úlomky zasiahli mozoček arozdrvili mozgový kmeň.

Srdce prestalo biť.

Zhlavy vytieklo trochu krvi.

Zmiešala sa sdažďovou vodou avsiakla do zeme.

Komusi zazvonil vo vrecku mobil. Iný mobil zapípal po prijatí správy.

Jedno zdievčat potichu, takmer nepočuteľne, zašepkalo: „Nie...“ Guľka mu zasiahla hlavu. Tichučké „nie“ doznelo.

Výstrely sa ozývali sniekoľkosekundovým odstupom.

Jeho zbrane mali laserové zameriavače. Pištoľ vysielala zelený lúč, puška červený.

Predposledné dievča vrade sa na okamih pozrelo na jeho zablatené čierne čižmy. Na päte mu znich vytrčali kovové hroty. Muž mal čierne nohavice, vspodnej časti lemovanéflexným pásom so šachovnicovým vzorom.

Za ruku držala svoju najlepšiu kamarátku. Tvárami boli obrátené ksebe.

Guľka mierila na temeno a prenikla cez lebku ačelový lalok kamarátky so svetlejšími vlasmi. Jej telo sa niekoľkokrát myklo. Stisk ruky poľavil.

Sedemnást rokov nie je dlhý život, pomyslela si tá, ktorá ešte žila.

Ozval sa ďalší výstrel.

Guľka jej zahvížďala vuchu a roztrhla pokožku na hlave. Krv jej zaliala tvár iruky, ktorými si chránila hlavu.

Chlapec po jej boku zašepkal: „Umieram.“

„Pomôž mi, umieram,“ prosil.

Jeho dych slabol, až úplne stíchol.

Odkiaľsi zhlúčika sa ozýval tlmený nárek. Tiché stony achrčanie. Neskôr iba slabé pípanie. Napokon úplné ticho.

Na chodníku bilo jedenást srdc. Teraz už len jedno.

Otrochu ďalej zakrýval dieru vplote krivý kôl. Niekoľko mladých ľudí preliezlo cez malý otvor smerom k prudkému zrázu.

„Dievčatá prvé!“ zvolal chlapec, ktorý pomáhal preliezať ostatným.

Keď sa z chodníka ozvali výstrely, chlapec sa šmýkal nadol po mokrom piesku, kameňoch a štrku.

Na okraji skalnej lavice sedelo dievča so zvltnými vlasmi. Videlo, ako sa chlapec rúti po svahu, avykríklo chlapcovo meno.

Okamžite zabrzdil a rozhliadol sa.

„Poď sem!“ zvolalo dievča.

Mladí ľudia obsadili celý kraj skalnej lavice. Potisli sa k sebe a uvoľnili mu miesto. Posadil sa vedľa dievčaťa.

Stretli sa minulý večer. On bol zo severu, ona zo západu.

Počas koncertu ju zdvihol na scénu. Spolu sa prechádzali po Chodníku zamilovaných, oddychovali na výbežku Nakenodden. Júlová noc bola tmavá. Požičal jej flísový sveter. Na poslednom briežku predstanovým táborom ju poprosil, aby ho odniesla na chrbte, taký bol unavený. Smiala sa.

Ale odniesla ho. Len aby ho mala nablízku.

Vrah nohou overoval, či sú jedenásti na chodníku mŕtvi. Stačili mu na nich necelé dve minúty.

Tu bol hotový, atak pokračoval ďalej po chodníku.

Pod uniformou mu na krku visel medailón na striebornej retiazke – červený kríž na bielom emaile. Kríž bol ovenčený striebornými vzormi, rytierskou helmou alebo aľbukou. Keď muž rýchlo, nepochopne kráčal a obzeral sa, medailón mu udieral do hrdlovej jamky. Na jednej strane riedky les, na druhej zráz za plotom.

Pri diere vplote zastal. Zadíval sa dolu prudkým svahom.

Zo skalnej lavice vytrčala noha. Vkríkoch zazrel čosi farebné.

Chlapec a dievča na lavici si navzájom stískali ruky. Keď počuli, že mužove ťažké kroky zastali, dievča zatvorilo oči.

Muž v uniforme zdvihol pušku a zamieril na nohu.

Stlačil spúšť.

Chlapec vykrikoval a pustil jej ruku. Tvár dievčata zasiahol piesok a drobné kamienky.

Otvorila oči.

Chlapec už vedľa nej nebol. Či spadol, alebo zoskočil, to nevedela. Keď ho ďalšia strela zasiahla do chrbta, mykol sa. Potom sa ocitol vo vzduchu.

Dopadol na breh, krížom cez skalú. Guľka prenikla cez bundu a sveter, ktorý dievčatu včera požičal, cez pľúca a hrudný kôš a pretrhla chlapcovi krčnú tepnu.

Muž na chodníku jasal.

„Dnes všetci zomriete, marxisti!“

Aznova zdvihol zbraň.

Prvá část

Nový život (1979)

„Človek chce byť milovaný, aak ho nikto nemiluje, tak obdivovaný, aak ho nikto neobdivuje, tak obávaný, aak sa ho nikto nebojí, tak chce, aby ním ľudia opovrhovali apohrdali. Človek chce, aby zneho ľudia mali nejaký pocit, jeho duša sa desí prázdna achce kontakt za akúkoľvek cenu.“

Hjalmar Söderberg: Doktor Glas (1905)

Bol jeden z tých jasných, studených dní, keď zimné Oslo iskrí. Sneh sa blyštal od slnka, na ktoré ľudia počas zimy takmer zabudli. Nadšenci behu na lyžiach vysielali z kancelárskych okien túžobné pohľady kbielym kopcom, skokanskému mostíku akmodrej oblohe nad mestom.

Tí, ktorí radšej sedávali vnútri, preklínali teplotu mínus dvanásť stupňov, aak ich niečo prinútilo vyjsť von, triasli sa vhrubých kožuchoch azateplených čizmách. Deti boli zaba-bušené do kombinéz aniekoľkých vrstiev vlnených šiat. Zo svahov priškôlkach sa ozýval výskot akrik – škôlky sa teraz, keď čoraz viac žien pracovalo na plný úväzok, rozrástli ako huby po daždi.

Pozdĺž plotov vareáli nemocnice sa týčili vysoké kopy snehu odhrnutého zciest achodníkov. Vmrazivom počasi vrždal sneh pod nohami tých, ktorí prechádzali okolo starej nemocnice na severe mesta.

Bol utorok trinásteho februára.

Pred hlavným vchodom do nemocnice zastavovali autá ačakali, kým sa otvoria dvere aopatrne znich vystúpia na-

stávajúce mamičky. Podopierali ich muži, ktorí sa čoskoro mali stať otcami. Všetkých zamestnávala ich veľká dráma, nový život, ktorý sa blížil práve nim.

Na začiatku sedemdesiatych rokov umožnili otcom zúčastniť sa pôrodu. Predtým museli čakať na chodbe a odtiaľ počúvať krik z pôrodnej sály. Teraz mohli byť prítomní pri pôrode, vidieť, ako sa derie von hlavička, ako tečie krv, mohli si dieťa poobzerať, len čo sa prvýkrát pustí do plaču. Niektorým otcom podala pôrodná asistentka nožnice, aby mohli sami prestrihnúť pupočnú šnúru.

Rovnoprávnosť arodina predstavovali dôležité témy nórskej politiky počas celých sedemdesiatych rokov. Deti adomov už neboli výlučnou doménou žien. Otcovia sa mali starať opotomstvo, odkedy sa narodilo. Mali svoje deti kčíkovať, variť im kašičky, hrať sa s nimi avychovávať ich.

Na jednej z pôrodných sál ležala žena vo veľkých bolestiach. Sťahy boli strašné, dieťaťu sa nechcelo na svet. Bol už deviaty deň po termíne.

„Drž ma za ruku!“

Muž, ktorý stál pri záhlaví lôžka, chytil ženu za ruku a pevne stisol. Nikdy predtým sa pôrodu nezúčastnil. Zpredošlých manželstiev mal tri deti, vtedy však vždy čakal na chodbe, kým deti pekne nezabalili, dvakrát do belasých, raz do ružových zavinovačiek.

Žena zhlboka vydýchla. Muž ju stále držal.

Zoznámili sa pred necelým rokom, vpráčovni bytovky vosloskej mestskej časti Frogner. Ona bývala vprenajatom bytíku na prízemí, on vlastnil väčší byt oposchodie vyššie. On bol čerstvo rozvedený diplomat, po dočasných vyslaniach v Londýne a Teheráne späť na ministerstve zahraničných vecí. Ona bola zdravotná sestra, slobodná matka so štvorročnou dcérou. On mal štyridsaťtri rokov, chudšiu postavu ariedke vlasy. Ona bola ojedenať rokov mladšia, štíhla, pekná, blondína.

Krátko po stretnutí vpráčovni otehotnela. Vzali sa na nórskom veľvyslanectve vBonne, kde bol on účastníkom jednej konferencie. Ostal týždeň, ona necelé dva dni. Odcéru vOsle sa zatiaľ starala ženina kamarátka.

Ztehotenstva sa zo začiatku tešila, po mesiaci či dvoch ju však premohli pochybnosti adieťa už nechcela. Život jej pripadal neistý ahrozny. Keď boli na návšteve tri deti zjeho predchádzajúcich manželstiev, pôsobil chladne aodťažito. Zdalo sa jej, že mať dieťa smužom, ktorý má deti tak málo vláske, vôbec nie je dobrý nápad.

Zákon opráve matky na potrat prijali vnórskom parlamente sväčšinou jedného hlasu vten istý mesiac, keď otehotnela, do platnosti však vstúpil až orok neskôr. Zákon dával ženám právo na potrat do dvanásteho týždňa tehotenstva bez toho, aby museli predstúpiť pred interrupčnú komisiu. Po dvanástom týždni sa na potrat vyžadovali zvláštne dôvody. Keďže váhala pridlho, na odstránenie plodu bolo tak či tak neskoro.

Onedlho prišli nevoľnosti aneprijemný pocit zčloviečika, ktorý vnej týždeň po týždni rástol, získaval nové zmysly aschopnosti, sal do seba živiny. Srdce mu bilo rovnomerne asilno, hlava, mozog, nervy, všetko sa vyvíjalo normálne. Lekári nezistili hydrocefalus ani nijakú inú odchýlku, nijakú deformáciu nôh ani nadbytočný záhyb zátylku. Naopak, podľa lekára sa plod mal ksvetu, bol úplne zdravý. Otravný, myslela si nastávajúca mama. Ako aj povedala: „Podľa mňa ma kope naschvál, aby ma trápil.“

Keď sa chlapec narodil, mal modrú pokožku.

Nenormálne, pomyslela si matka.

Zdravý akrásny, povedal otec.

Bolo odesať minút dve popoludní.

Chlapec sa okamžite ozval.

Podľa nemocnice šlo onormálny pôrod.

Vdenníku Aftenposten vyšiel oznam:

Nemocnica Aker. Chlapec.

13. t. m.

Wenche a Jens Breivikovci

Obaja rodičia vnímali pôrod rozdielne. Ona tvrdila, že to bolo hrozné aprítomnosť manžela jej bola nepríjemná. Podľa neho prebehol pôrod vporiadku.

Dieťaťu určite uškodili analgetiká, ktoré jej podali, myslela si matka. Chlapec bol zdravý ako ryba, tvrdil otec.

Po istom čase mali rozdielne pohľady takmer na všetko.

Nórske ministerstvo zahraničných vecí zaviedlo flexibilné podmienky pre svojich zamestnancov – mladých rodičov, adovolilo novopečenému otcovi, aby spočiatku ostal doma smanzelkou adieťaťom.

Keď sa však Wenche vrátila znemocnice do bytu vlepšej štvrti Frogner, niečo tam chýbalo.

Wenche sa niekde dupočila, že otec, ktorý sa nepostará, aby na dieťa doma čakal prebaľovací pult, toto dieťa nemá rád. Takéto myšlienky ju zamestnávali, kým dieťa prebaľovala na podlahe vkúpeľni. Starat sa omaličké amenit mu plienky tak či tak nebola Jensova parketa. Hoci sa časy menili, on bol zo starej školy, atak kŕmenie, uspávanie aspievanie ostávalo na Wenche. Kojenie bolo pre ňu utrpením, chodila ubolená arozcitlivená. Jej život sa ponoril do tmy, depresia zahalila celý jej doterajší život.

Nakoniec sa na manžela rozkričala, aby jej prebaľovací pult kúpil. Jens ju poslúchol. Semienko nedôvery bolo však už zasiate.

Chlapec dostal meno Anders.

Keď mal pol roka, jeho otca Jensa Breivika vymenovali za radcu na nórskom veľvyslanectve vLondýne. Jens odcestoval ako prvý, Wenche sdeťmi prišla za ním pred Vianocami.